

Birovecz István ezredes – Szabó Sándor őrnagy:

AZ NKE HADTUDOMÁNYI ÉS HONVÉDTISZTKÉPZŐ KAR KATONAI GYAKORLATOKON VALÓ RÉSZVÉTELENEK LEHETŐSÉGEI

DOI: [10.35926/HSZ.2021.4.5](https://doi.org/10.35926/HSZ.2021.4.5)

ÖSSZEFOGLALÓ: A tanulmány célja, hogy bemutassa és elemezze a hazai és a nemzetközi katonai gyakorlatoknak a Nemzeti Közszerelési Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar (NKE HHK) képzési rendszerébe történő adaptációs lehetőségeit, illetve átfogó képet nyújtson az NKE HHK saját levezetésű gyakorlatainak tervezési sajátosságairól, valamint megoldási javaslatokkal szolgáljon a tervezés során felmerült kihívásokra.

KULCSSZAVAK: kiképzés, katonai gyakorlat, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

BEVEZETÉS

„A hatékony kiképzés a műveleti siker alappillére. A vezetők, a katonák és a kötelékek a kiképzéssel fejlesztik ki és tartják fenn azt a taktikai, technikai és eljárásbeli szakértelmet, amely önbizalmat, összetartást és agilitást eredményez. Ezeknek a jellemzőknek a birtokában lesz képes a haderő a műveletek sikeres végrehajtására a konfliktusok teljes spektrumában. A célirányos kiképzés képessé teszi a parancsnokokat, a törzseket, a katonákat és a kötelékeket a műveleti területre való áttelepülésre, a harcra és a győzelemre. Ennek a szakértelmnek a megszerzése pontosan meghatározott és következetes kiképzést igényel mind a támadó, a védelmi, a stabilizálási, a lehetőségeket/feltételeket teremtő, mind a civil környezet értékelésén alapuló támogatási feladatokra egyaránt.”¹ Annak érdekében, hogy a kiképzési folyamat utolsó állomásaként a parancsnoki állomány meggyőződhesen a kötelék által elért meghatározott műveleti képességekről, egy olyan átfogó és komplex kiképzési eseményt szerveznek meg és vezetnek le, mely jellemzően egy katonai gyakorlat.

A Magyar Honvédség (MH) hatályos kiképzési és gyakorlattervezési direktívájában foglaltak alapján a katonai gyakorlat „olyan kiképzési esemény, amely egy adott műveleti képesség kialakítása, vagy egy konkrét műveleti feladat végrehajtása érdekében elrendelt kiképzési folyamat utolsó, befejező állomása, ahol a gyakorló állomány egy szimulált komplex műveleti térbe helyezve, vezetési és irányítási rendszerek támogatása mellett hajja végre

¹ Ált/24. Magyar Honvédség Kiképzési Doktrína. MH DOFT kód: KIKD (7), Magyar Honvédség kiadványa, 2013, 1-18.

a kitűzött harcászati, hadműveleti és stratégiai szintű feladatrendszerét. A gyakorlat végrehajtási fázisát követően a műveleti feladat minden esetben értékelésre/elemzésre kerül”.² Törzsek vonatkozásában a gyakorlat a kollektív felkészítés utolsó eleme, ahol a törzsbe beosztott állomány a jóváhagyott hatályos műveleti eljárásokat (HaME) megismerte, az abban foglaltakat elsajátította, valamint a tevékenységét a törzsgyakorláson vagy egyéb, megelőző kollektív felkészítési rendezvényen eredményesen begyakorolta. Ennek értelmében a gyakorlat tehát nem más, mint a kollektív felkészítés utolsó szakasza, a kiképzés csúcsa, ahol a törzs tevékenységét az ismert követelmények és szabályzók alapján, értékeltén hajtják végre.

A fenti definíció alapján az NKE HHK képzési profiljában a gyakorlat mint kiképzési esemény nehezen értelmezhető, mivel a képzés hangsúlyosan az egyéni ismeretek, illetve kompetenciák fejlesztésére koncentrálódik. A kihívást az jelenti, hogy az NKE HHK az elérendő műveleti képességek terén hátrányban van az MH katonai szervezeteivel szemben, mivel az alaprendeltetéséből fakadóan az egyén képzésére koncentrál, és a feladatrendszerének nem része olyan kollektív műveleti képességek kialakítása, mint amilyenek adott esetben egy dandár harcvezető központjának a működtetéséből fakadnak.

GYAKORLATOK LEVEZETÉSÉRE IRÁNYULÓ ALTERNATÍV LEHETŐSÉGEK AZ NKE HHK KÉPZÉSI RENDSZERÉBEN

Erősen heterogén hallgatói állomány beiskolázására van szükség annak érdekében, hogy az NKE HHK esetében a kollektív képzés irányába történjen a képzési profilváltás, vagyis – a fenti példánál maradva – egy harcvezető központ vagy törzs esetén az összes funkcionális terület (S/G/J-1/2/3/4/5/6/7/8/9) szakmai hátterének képviselését kellene térben és időben koncentrálni. További kihívást jelent, hogy ebben az esetben már a kollektív képesség kialakítását szabályzó HaME-val is rendelkezni kell, melynek hiányában a műveleti képesség elérésében érdekelt hallgatói gyakorlóállomány nem képes a saját funkcionális területére vonatkozó feladatokat egy integrált vezetési rendszerben ellátni. Különösen igaz ez a megállapítás törzsgyakorlás levezetése alkalmával, mely kiképzési esemény elsődleges célja, hogy kialakítsa, illetve fenntartsa a parancsnokság és a beosztott törzsállomány kollektív műveleti képességeit a művelet alaprendeltetéséből fakadó feladatok végrehajtása során. A törzsgyakorlás további célja, hogy a katonai törzset a HaME-ban foglaltakkal szinkronban a harctevékenység hatékony begyakorlásán keresztül felkészítse katonai műveletek, valamint gyakorlatok végrehajtására.³

Ezzel összefüggésben tehát abból a perspektívából szemlélve indokolt az NKE HHK gyakorlatok levezetése, ha a képzés szintje az egyéni képzéstől a kollektív képzés irányába mozdul, melyet az 1. számú ábra illusztrál.

² Ált-224/197. A Magyar Honvédség gyakorlattervezési kézikönyve. A Magyar Honvédség Hadkiegészítő, Felkészítő és Kiképző Parancsnokság kiadványa, 2017, I-4.

³ Bi-SC 075-003, Collective Training and Exercise Directive (CT&ED). North Atlantic Treaty Organisation, 02. 10. 2013., A-8. https://www.coemed.org/files/Branches/DH/Files_01/bi-sc-75-3_final.pdf (Letöltés időpontja: 2021. 01. 27.)

1. ábra NKE HHK jelenlegi képzési szintje a kiképzés folyamatában (Szerkesztette a szerző)

A fentiek tükrében a közös, évenként megrendezett NKE közszolgálati kiképzési esemény sem értelmezhető gyakorlatként, mivel nem egy közös művelési képesség kialakítására irányul. A hivatásrendek egymástól függetlenül, az egyén szintjén folytatnak információcserét, mivel az adott törzsből folyó kollektív feladatellátásra külön felkészítés nem történik, illetve a saját funkcionális területre vonatkozó munkafolyamat, valamint az együttműködés rendje HaME-kon keresztül nem szabályozott. Ez elsődlegesen abból fakad, hogy míg egy katonai szervezet esetén pontosan definiálható, hogy milyen művelési képességek kialakítása érdekében alakították meg, valamint ennek elérése milyen kiképzési eseménysoron keresztül érhető el, addig az NKE HHK alaprendeltetéséből ez nem következik, és a saját gyakorlataiba más katonai szervezetek művelési képességét kell integrálnia úgy, hogy ezekkel a funkcionális területekkel a kar nem rendelkezik. A Magyar Honvédségben szinte már gyakorlattá váló, két-három évente megvalósuló átszervezések sem támogatják a HaME-k meglétét, hiszen minden újonnan megalakult szervezetnek, parancsnokságnak időre van szüksége a kezdeti, illetve a teljes művelési képesség eléréséhez, mely folyamatok szerves részét képezi az új feladatrendszereket lefedő HaME-k kialakítása. A törzsek felkészítését, illetve a hallgatói állomány gyakorlatokba való beillesztését csak a HaME-k megléte esetén lehet sikeresen végrehajtani.

Megoldást jelenthet, ha a katonai alapképzési szinten század/zászlóalj-törzs, katonai mesterképzési szinten lövészdandártörzs, illetve összhaderőnemi művelési központ, Katonai Felsővezető Szakirányú Továbbképzési Szak esetén pedig integrált művelési központ művelési képességére történő felkészítés kerül a tantervbe, amelynek keretében az összes beosztás ellátására megtörténik az egyéni felkészítés. Ezt követően – annak érdekében, hogy a hallgatói állomány integrált törzsként is képes legyen funkcionálni – kollektív kötelező kiképzési foglalkozások (szemináriumok, törzsgyakorlás) levezetése is megtörténik. A felkészítést megkönnyíti, hogy a fentiekben szereplő képességterületekre a HaME-k már rendelkezésre állnak, azok a tananyagokba könnyen beilleszthetők. Másik előnye ennek a megoldási

lehetőségnek, hogy az éves NKE közszolgálati gyakorlat kapcsán az NKE HHK számára már kész panelek állnak rendelkezésre, és scenáriótól függően egy lövésszázlóalj-, illetve dandártörzset, egy összhaderőnemi műveleti központot tud működtetni, vagy törzsmegerősítő állományt képes delegálni az MHP Integrált Műveleti Központjába gyakorlóállományként.

AZ NKE HHK INTEGRÁCIÓS LEHETŐSÉGEI HAZAI RENDEZÉSŰ GYAKORLATOKBA

A gyakorlatokon történő részvétel támogatása érdekében az MHP Kiképzési Csoportfőnökség elektronikus MH Nemzetközi Gyakorlatok és Kiképzési Rendezvények Program (MH NYGKRP) néven folyamatosan frissülő online felületet működtet, melynek segítségével mind a hazai rendezésű, mind az HM/MH részvételével zajló külföldi gyakorlatok vonatkozásában a tervezéssel és a levezetéssel összefüggő összes információ elérhető az MH belső információs portálján keresztül.⁴

A hazai gyakorlatok közül az évenként megrendezett és az MH NYGKRP-ben is szereplő, harcászati szintű többnemzeti *Brave Warrior* gyakorlatsorozat emelkedik ki, amely lehetőséget biztosít mind a valós, terepen végrehajtott (LIVEX) harcászati mozzanatok, mind a számítógéppel támogatott (CAX) törzsvezetési eljárások begyakorlására.

Egyedülálló lehetőség kínálkozik a kiképzési együttműködés kiépítésére a Székesfehérváron települt, NATO Erőket Integráló Elemmel (NATO Force Integration Unit), illetve a most megalakuló Közép-európai Többnemzeti Hadosztály-parancsnoksággal (Headquarters Multinational Division – Central Europe). Közös gyakorlatok ezekkel a katonai szervezetekkel kiváló lehetőségeket biztosítanak a katonai mesterképzési szakok és a Katonai Felsővezető Szakirányú Továbbképzési Szak hallgatói állománya részére hazai környezetben, angol nyelven, elsősorban a NATO-eljárásrendet követő logisztikai rendszerek, azon belül is a befogadó nemzeti támogatás koordinációjának gyakoroltatására.

A hallgatói állomány felkészítése érdekében páratlan alkalmat kínál a három-négy évente levezetett *Alapos Bázis* gyakorlatsorozat, melynek fókusza a Magyar Honvédség Műveleti Vezetési Rendszerének begyakoroltatása.

NATO-GYAKORLATOKBA TÖRTÉNŐ INTEGRÁCIÓS LEHETŐSÉGEK

Korábban a NATO Kapcsolt Erők Kezdeményezése (Connected Forces Initiative) és az Okos Védelem (Smart Defence) hatására sikeresen bevezetett kiképzési rendszer azt a filozófiát követte, hogy nem szükséges minden képességterület kialakítása kapcsán sok apró nemzeti gyakorlatot szervezni és így feleslegesen erőforrásokat lekötni, hanem elégséges egy nagy közös, nagy láthatóságú (High Visibility) NATO-gyakorlatot időszakosan megrendezni, amelybe minden NATO-nemzet szabadon delegálhat erőket.⁵ Mára ez a koncepció annyiban változott, hogy a Szövetség háromévente rendez valós végrehajtású, terepen levezetett

⁴ 31/2013. (V. 17.) HM utasítás a Magyar Honvédség Gyakorlatok és Kiképzési Rendezvények Programjának kiadásával kapcsolatos feladatokról. 2013. 05. 17. <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=A13U0031.HM&targetdate=&printTitle=31/2013.+%28V.+17.%29+HM+utas%C3%AD%C3%A1s&getdoc=1344/2020> (Letöltés időpontja: 2020. 12. 07.)

⁵ Jay Paxton: Trident Juncture and the information environment. NATO Review, 16. 11. 2018. <https://www.nato.int/docu/review/articles/2018/11/16/trident-juncture-and-the-information-environment/index.html> (Letöltés időpontja: 2020. 12. 07.)

(LIVEX⁶) gyakorlatokat, és évente számítógéppel és szimulációval támogatott, törzsvezetési gyakorlatokat (CAX/CPX⁷). A legújabb NATO-koncepció „Az elretentés és az euroatlanti térségvédelem – Deterrence and Defence of the Euro-Atlantic Area” nevet viseli. Ennek célja a terrorizmus és az orosz fenyegetés ellenében bizonyítani, hogy a NATO kész és képes tagországait körkörösén (360 fokban) megvédeni.⁸

A NATO e koncepció alapján háromévente több tízezer fős robusztus, komoly stratégiai üzenettel bíró kiképzési eseményt tud felmutatni, míg a nemzeteknek nem kell hosszú és bürokratikus tervezési folyamatokat egyenként lefolytatniuk, díjmentesen hozzáférést kapnak a NATO által fejlesztett és üzemeltetett kiképzést támogató és infrastrukturális rendszerekhez. Ráadásul a részt vevő nemzetek ezeken a kollektív kiképzési eseményeken egymással együttműködési pontokat alakíthatnak ki; a Szövetség többek között ezért szorgalmazza, hogy a nemzetek a saját gyakorlataikat kapcsolják a NATO-gyakorlatokhoz.

A fentiekben leírt NATO-gyakorlat évek óta a *Trident/Steadfast* fedőnév alatt fut, és elsődleges célja a NATO Reagáló Erő készenlétbe helyezését megelőző minősítés lefolytatása.⁹ A *Steadfast* gyakorlatsorozat az NKE HHK számára is képes képzési potenciállal szolgálni, mivel a NATO-szervezetek kapacitáshiánya miatt jelentős gyakorló/aláajászó egyéni beosztást nem képesek önállóan feltölteni, ezért ezeket a beosztásokat úgynevezett törzsmegerősítő (*augmentee*) beosztások formájában kijánlják, vagyis a NATO-tagországok, így az NKE HHK részéről is szabadon betölthetők. Jól példázza ezt, hogy ennek szellemében logisztikai hallgatókat vontak be a 2017-ben levezetett NRF minősítő gyakorlat CAX/CPX-szakaszába a norvégiai NATO Joint Warfare Centre-ben.

Az NKE HHK NATO-gyakorlatokon – törzsmegerősítő beosztásokban – történő részvétele nem kizárólag a hallgatói állomány részéről indokolt, de az oktatók számára is olyan egyedülálló lehetőséget kínál, amellyel hatékonyan élve képesek frissíteni szakmai kompetenciájukat, funkcionális területspecifikus kapcsolatokat építhetnek ki, és mindezt angol szakmai nyelvi környezetben tehetik.

A *Steadfast* gyakorlatsorozaton kívül számos egyéb, a NATO által koordinált olyan nemzetközi gyakorlaton van még lehetőség részt venni, melyeket az évenként megrendezett NATO Kiképzési és Gyakorlat Konferencia (Training and Exercise Conference) keretében a NATO-szervezetek és -tagországok kijánlanak. Ezeken a gyakorlatokon az NKE HHK számára is lehetőség van a részvételre. Annak érdekében, hogy a gyakorlatokra történő jelentkezés, illetve a járulékos koordinációs feladatok olajozottan működjenek, a NATO egy a nyílt internetről is elérhető információs portált (electronic Military Training and Exercise Programme, eMTEP¹⁰ működtet, ahol öt évre előre az összes NATO- és kijánlott nemzeti gyakorlat leírása és a részvétel tervezése szempontjából fontos információk érhetők el.

⁶ Live Field Exercise.

⁷ Computer-Assisted Exercise/Command Post Exercise.

⁸ Deterrence and defence. NATO E-library, 10. 11. 2020. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_133127.htm (Letöltés időpontja: 2020. 12. 07.)

⁹ Maria Elena Argano: Trident Juncture 18 ”From the largest ship to the smallest drone”: the implications of the largest NATO exercise. EU-Logos Athena, 05. 12. 2018. <https://www.eu-logos.org/2018/12/05/trident-juncture-18-from-the-largest-ship-to-the-smallest-drone-the-implications-of-the-largest-nato-exercise/> (Letöltés időpontja: 2020. 12. 07.)

¹⁰ NATO’s Training & Exercises – NATO’s Electronic Military Training and Exercise Programme Tool. 4C Strategies, 2018, 2. <https://www.4cstrategies.com/content/uploads/2018/03/programming-natos-training-and-exercises.pdf> (Letöltés időpontja: 2020. 12. 07.)

A hallgatói állomány NATO-gyakorlaton történő részvételre való kiválasztása kapcsán két jelentős objektív akadály merülhet fel: egyrészt a szükséges „NATO TITKOS – NATO SECRET” biztonsági bevizsgálás, másrészt az alkalmazható angolnyelv-tudás hiánya.

USEUCOM/USAREUR-GYAKORLATOKBA TÖRTÉNŐ INTEGRÁCIÓS LEHETŐSÉGEK

A NATO-gyakorlatokon kívül a U.S. European Command és azon belül is a U.S. Army Europe (USAREUR) játszik még kiemelt szerepet az európai kontinensen megrendezendő nemzetközi kiképzési események biztosítása és levezetése terén. Az USAREUR alárendeltségébe tartozik a 7th Army Training Command, amely Németországban két kiképzési központot – Joint Multinational Readiness Center (JMRC, Hohenfelsben), Joint Multinational Simulation Center (JMSC, Grafenwoehrben) – működtet. A JMRC elsődlegesen a gyakorlótérén (LIVEX), míg a JMSC döntően a számítógéppel támogatott szimulációs térben végrehajtandó gyakorlatok (CAX) biztosításában kiemelkedő. Az itt levezetett összes gyakorlatba (*Allied Spirit*, *Combined Resolve*, *Saber Junction*) van kapcsolódási lehetőségük a partnerországoknak, így ez a lehetőség az NKE HHK számára is biztosított.¹¹

Az USAREUR által felügyelt legtöbb gyakorlatba, számítógéppel támogatott szimulációba integrált módon, adott esetben kizárólag törzselemmel is csatlakozni lehet (ilyen például virtuális zászlóalj- vagy dandárszintű alegységvezetési elem), így nem szükséges teljes alegységeket mozgatni, elégséges csak a parancsnoki és a törzsállomány gyakorlatba történő bevonása. Ilyen formában történő részvétel – előljárói szándék esetén – az NKE HHK-nak a kollektív képzés irányába történő előrelépését segítheti.

Az USAREUR minden páratlan évben tervez, illetve vezet le hadászati-hadműveleti szintű gyakorlatot a NATO déli határa (Románia, Bulgária) irányába, melynek során a hadműveleti felvonulás érinti Magyarország területét. Az MH így – a nemzeti kiképzési célok maximális figyelembevételével – időben és térben szinkronizálja a nemzeti gyakorlatokat a szövetséges tagállam tevékenységével. Az USAREUR-nak ezek a gyakorlatai egy szcenárióra (általában *Occassus North*) és egy műveleti terv fázisaira, alfázisaira épülnek. A műveleti fázisok tevékenységeit gyakorlat keretében hajtják végre. Így például a hadműveleti felvonulás időszakát az *Immediate Response*, míg a stratégiaileg fontos terepszakaszok elfoglalását, birtokbavételét (*Joint Force Entry* műveletek – légideszant-műveletek) a Swift Response gyakorlatok fedik le. A kezdeményezés megragadását célozza a halogató harc, a mozgó védelem, az ellenség megállítása, majd az ellenlökés feltételeinek megteremtésével a *Saber Guardian* gyakorlat, ezt követően pedig az ellenlökés végrehajtását gyakorolják szimulációval CAX/CPX-gyakorlat keretén belül.

Az USAREUR gyakorlatai általában dandárszintig biztosítanak csatlakozási lehetőséget a nemzeteknek, ennek köszönhetően az MH 5. Bocskai István Lövészdandár és az amerikai 2. páncélosfelderítő-ezred (2. Cavalry Regiment) között alakult ki hatékony együttműködés.

ÖSSZEGZÉS

Az NKE HHK a sajátos képzési profiljából következően a kollektív műveleti képesség kialakítására épülő gyakorlatok, gyakorlások hatékony tervezését és levezetését önállóan csak korlátozott módon tudja végrehajtani. Ennek legfőbb oka, hogy a képzés elsődlegesen

¹¹ 7th Army Training Command – Exercises. <https://www.7atc.army.mil/Exercises/> (Letöltés időpontja: 2020. 12. 07.)

a homogén, alacsony képzési szintet célzó ismeretátadásra irányul. Ezt a képzési szintet csak abban az esetben indokolt emelni, ha a beiskolázott hallgatói állomány a képzési időszakban az elérendő kollektív műveleti képesség összes funkcionális területére egyéni felkészítésben részesül, ami egy törzsgyakorlat keretében minden S/G/J funkcionális területre történő felkészítést von maga után. Mivel az NKE HHK képzési rendszere az alaprendeltetéséből következően nem a kollektív műveleti képességek kialakítását célozza, ezért a gyakorlatoknak az NKE HHK képzési rendszerébe történő beemelése alternatív kiképzési eseményeken történő részvétellel, elsődlegesen a hazai és a külföldi rendezésű gyakorlatokba történő integráció útján valósulhat meg.

A jövőben is célszerű támogatni a hallgatói állomány bevonását a nemzetközi, illetve a hazai gyakorlatokba, mivel az NKE HHK-n nem alakítható ki olyan végrehajtási környezet, illetve feltételrendszer a gyakorlatok levezetésére, amely a felkészült szakállománnyal előkészített, hosszú tervezési periódust igénylő nemzetközi vagy hazai gyakorlatok esetén adott.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 31/2013. (V. 17.) HM utasítás a Magyar Honvédség Gyakorlatok és Kiképzési Rendezvények Programjának kiadásával kapcsolatos feladatokról. 2013. 05. 17. <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=A13U0031.HM&targetdate=&printTitle=31/2013.+%28V.+17.%29+HM+utas%C3%ADt%C3%A1s&getdoc=1344/2020>
- 7th Army Training Command – Exercises. <https://www.7atc.army.mil/Exercises/>
- Ált/24. Magyar Honvédség Kiképzési Doktrína. MH DOFT kód: KIKD (7), Magyar Honvédség kiadványa, 2013.
- Ált-224/197. A Magyar Honvédség gyakorlattervezési kézikönyve. A Magyar Honvédség Hadkiegészítő, Felkészítő és Kiképző Parancsnokság kiadványa, 2017.
- Argano, Maria Elena: *Trident Juncture 18 "From the largest ship to the smallest drone": the implications of the largest NATO exercise*. EU-Logos Athena, 05. 12. 2018. <https://www.eu-logos.org/2018/12/05/trident-juncture-18-from-the-largest-ship-to-the-smallest-drone-the-implications-of-the-largest-nato-exercise/>
- Bi-SC 075-003, Collective Training and Exercise Directive (CT&ED). North Atlantic Treaty Organisation, 02. 10. 2013. https://www.coemed.org/files/Branches/DH/Files_01/bi-sc-75-3_final.pdf
- Deterrence and defence. NATO E-library, 10. 11. 2020. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_133127.htm
- NATO's Training & Exercises – NATO's Electronic Military Training and Exercise Programme Tool. 4C Strategies, 2018. <https://www.4cstrategies.com/content/uploads/2018/03/programming-natos-training-and-exercises.pdf>
- Paxton, Jay: *Trident Juncture and the information environment*. NATO Review, 16. 11. 2018. <https://www.nato.int/docu/review/articles/2018/11/16/trident-juncture-and-the-information-environment/index.html>